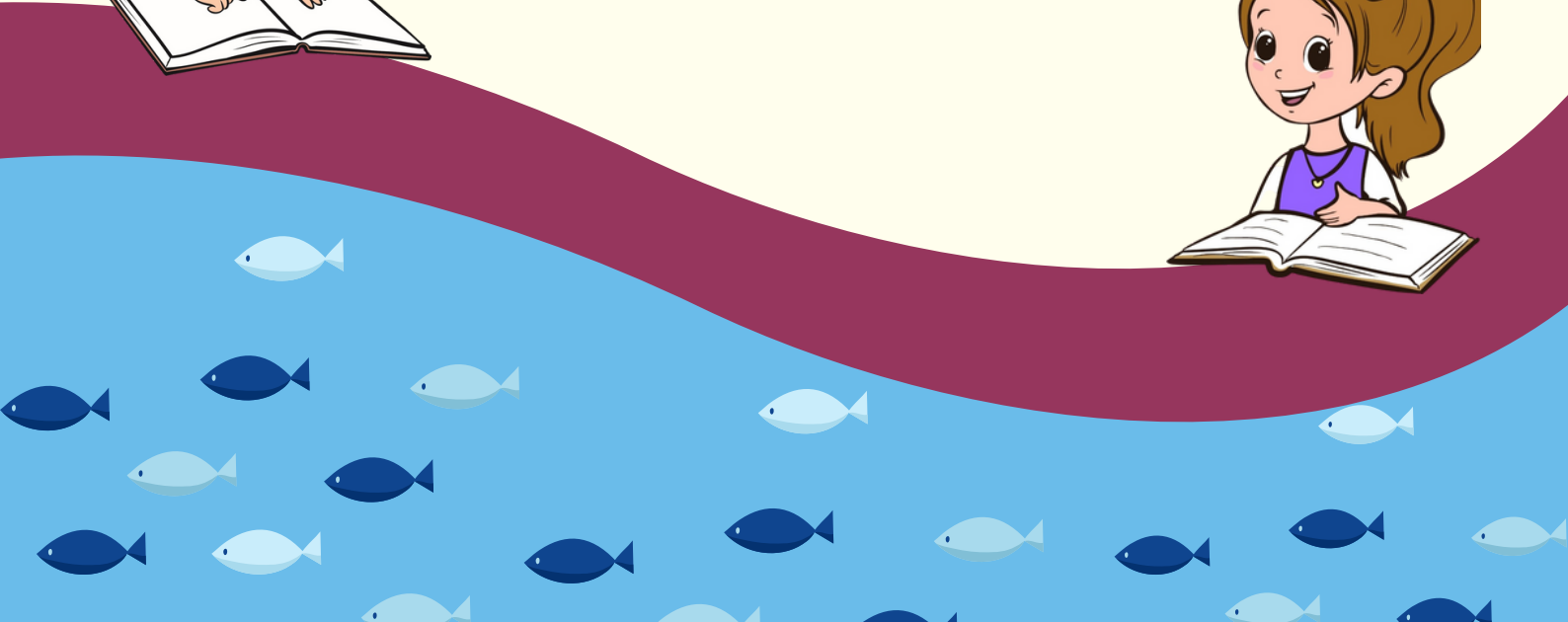

אור ליהודים

הלכות פורים ופורים משולש

בעדיבת הרב ארנון אהרוני הי"ו

הלימוד מוקדש להצלחת ורפואת
יעקב בן רחל הילה הי"ו, ידידיה יעקב בן טלי אטל הי"ו והלל בן
אילנית הי"ו

הורים יקרים ותלמידים חביבים!

פורים הוא חג מיוחד שבו אנו חווים את יד ההטגחה האלוקית הנסתרת. לאורך מגילת אסתר, שם ה' אינו מופיע כלל, אך אנו רואים כיצד כל האירועים מובילים לבסוף להצלת עם ישראל. מכאן אנו לומדים שהקב"ה פועל גם מאחורי הקלעים, אפילו כאשר נראה שהמציאות מתנהלת בצורה טבעית.

כך גם בהלכות פורים – לכל מצווה יש משמעות עמוקה:

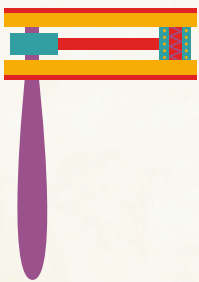
סקרא מגילה מלמד אותנו את כוחה של אמונה ושמירת הזיכרון ההיסטורי.

משלוח מנות מחזק את האחדות בין יהודים.

מתנות לאביונים מזכירות לנו לדאוג לאחרים, במיוחד לנזקקים.

סעודת פורים מבטאת את השמחה ואת ההודאה לה' על הישועה.

השנה פורים הינו מיוחד „**פורים משולש**” בו מצוות החג מתפרסים על פני שלושה ימים, ביום שישי קוראים מגילה ונותנים מתנות לאביונים המבטאים נס וחסד, ביום שבת קוראים בתורה ואומרים על הנסים, המבטאים תורה ואמונה וביום ראשון משלוח מנות וסעודת פורים המבטאים אחדות ושמחה. המסר הינו שקדושה, חסד ושמחה צריכים להיות משולבים בכל תחומי החיים. אנו תפילה שנזכה בימים אלו לראות בישועת ה" מתוך ההסתר והלא נודע, והחטופים ישובו לביתם בריאים בגוף ובנפש והקב"ה יעזרנו לגדוע את הרע של אויבנו, כפי שהכרית את המן הרשע.

הרב ארנון אהרוני
רב ביה"ס חומת שמואל ירושלים
ומדריך תושב"ע מחוזי

הארות ניתן לשלוח לחס. 0506515026 בהודעה בלבד

שניית כורים משולש

מהו פורים משולש

כאשר חל ט"ו באדר בשבת, נקרא אותו פורים - פורים המשולש, מפני שדיני הפורים שלו מתחלקים לשלושה ימים.

כיצד חלוקת המצוות

ביום שישי (יד אדר) - קוראים את המגילה ונותנים מתנות לעניים, מפני שעיניהם של עניים נשואות לחקרא מגילה, ואם לא יתנו להם באותו יום - יצטערו

ביום השבת (טו אדר) - שהוא יום הפורים של כרכים, אומרים, על הנסים. בתפילה ובברכת המזון, וכן קוראים בתורה את הקריאה של פורים. כלומר מוציאים שני ספרים, בראשון קוראים את פרשת השבוע ובשני את פרשת הפורים - ויבוא עמלק.

ביום ראשון (טז אדר) - מקיימים את סעודת הפורים, וכן שולחים מנות, מפני שחשלוח מנות קטור לסעודה.

מדוע אין קריאת מגילה בשבת

אין קוראים את המגילה ביום שבת, משום שגזרו חכמים, שמא יטלטל את המגילה ברשות הרבים ויעבור על איסור הוצאה מרשות לרשות.

מדוע אין לקיים סעודת פורים בשבת

חפני שנאמר (אסתר ט, כב): „לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי חֲשׁוֹתָהּ וְשִׁמְחָהּ“, כלומר שהסעודה תיעשה מחמת פורים ולא מחמת שבת, ואם יקיימו את הסעודה בשבת לא ניכר שהסעודה נעשית חסום פורים אלא חסום שבת.

מדוע מקדימים דווקא את קריאת

המגילה

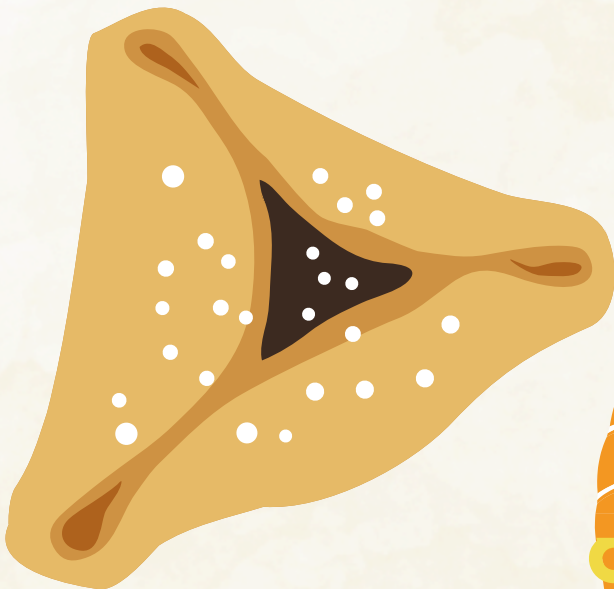
חפני שתחילה יש לקרוא את המגילה ולפרסם את הנס, ואין לאחר את קריאת המגילה אחר זמן הנס, שנאמר (אסתר ט, כז): „וְלֹא יֵעָבֹר“. ומנגד את הסעודה אפשר לקיים רק אחר שהגיע יום הנס, שהוא ט"ו שחל בשבת, וכיוון שאין לקיים את הסעודה בשבת, דוחים אותה לאחר השבת.

האם יש מצווה להוסיף באכילה בסעודת שבת

כשחל טו' אדר בשבת

טוב להוסיף באכילת בשר ושתיית יין גם ביום השבת, חפני שיט סוברים שמצוות סעודת פורים בשבת. ויש מהדרין אף לשלוח מנות בצנעה ביום שבת, ובתנאי שיט שם עירוב.

ארבע פרשיות

אַרְבַּע פְּרָשִׁיּוֹת

הן פרשות מיוחדות שתקנו הז"ל לקרוא בנוסף לפרשת השבוע בארבע שבתות לאורך הודש אדר הסמוך לניסן (דהיינו בשנה רגילה הודש אדר ובשנה מעוברת אדר ב'), ההל משבת מברכין אדר ועד ראש הודש ניסן. השבתות אינן מתקיימות ברציפות, אלא יש הפסקה של שבת או שתיים על מנת שהן יתקיימו בזמן הנכון. השבתות עצמן נקראות בשמות מיוחדים: "פרשת שקלים", "פרשת זכור", "פרשת פרה", "פרשת ההודש".

פרשת שקלים

קוראים את פרשת "שקלים" בשבת שלפני ר"ח אדר. תקנו לקרוא פרשה זו כדי שנזכור את חצות מחצית השקל שהיו ישראל נותנים ללשכה שבבית המקדש לקניית קרבנות לכל השנה.

פרשת זכור

קוראים את פרשת זכור בשבת שלפני פורים, כדי שנזכור את מעשה עמלק ובכך נסמוך מחיית עמלק לחיית המן.

זהירות בקריאת פרשת "זכור"

לדעת פוסקים רבים קריאת פרשת "זכור" היא מצוה מן התורה ועל כן מקפידים מאוד על הדברים הבאים:

1. לקרוא מספר התורה המהודר ביותר שיש בביהכ"ס.
2. לדקדק ולבטא את החילים והטעמים ולשמוע כל חילה.
3. על הקורא בתורה לכוין להוציא ידי חובה את השומעים וגם עליהם חובה לכוין לצאת ידי חובה בקריאתו.
4. לא להעלות לתורה לעלית "זכור" קטן שלא הגיע לגיל מצוות (בשאר השנה יש חתירים לעלות קטן הגדול מגיל 6 ויודע לחי חברכים)

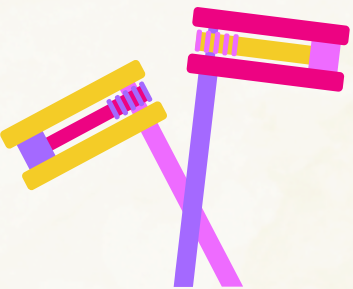
קריאת פרשת פרה

קוראים את פרשת פרה בשבת שלפני קריאת פרשת החודש. חסום שפרשה זו עוסקת בטהרתם של ישראל, שהזו עליהם מאפר הפרה על חנת שיוכלו להקריב את קרבן הפסח בטהרה.

פרשת החודש

קוראים את פרשת החודש בשבת הקודמת לראש חודש ניסן, או בראש חודש עצמו אם חל בשבת, שכן היא עוסקת בקידוש ראש חודש ניסן ובהלכות קרבן הפסח.

קריאת המגילה

החייבים בקריאת המגילה

כל מי שהגיע לגיל חינוך חייב לשמוע קריאת מגילה, ואף על פי שזו „מצוות עשה שהזמן גרמא“ כלומר שהיא תלויה בזמן וברוב המצוות נשים פטורות ממצוות התלויות בזמן, בקריאת המגילה הן חייבות מפני ש”אף הן היו באותו הנס“ כלומר גם הן השתתפו בנס ההצלה מיד המן, יתרה מזו הנס נעשה על ידי אשה, הלא היא אסתר.

קריאת המגילה לילדים

מצווה לחנך את הילדים למצוות, ומשעה שהבן או הבת הגיעו לשלב שבו הם מבינים את המגילה ויכולים לשמוע את כל קריאתה כהלכה, צריך לחנכם לכך. ואין הדבר תלוי בגיל אלא בהתפתחות האישית של כל ילד וילדה. וטוב להביא גם ילדים קטנים יותר ובתנאי שאינם מפריעים ומרעישים בזמן הקריאה

קריאת מגילה ע”י קטן

ישנו כלל הלכתי הקובע שמי שאינו מחוייב במצווה אינו מוציא אחרים ידי חובה, לכן כיון שילדים הקטנים מגיל מצוות אינם מחוייבים במצוות קריאת מגילה, על כן אינם יכולים להוציא אחרים ידי חובה.

קריאת מגילה ע”י אשה

נחלקו הראשונים אם אשה יכולה להוציא אנשים ידי חובה, ומסקנת הפוסקים הינה שלכתחילה לא תוציא גברים ידי חובה, ואולם בשעת הדחק כשאין מישהו אחר שיקרא, האשה תוציא גברים ידי חובה, כדי שעל כל פנים יצא ידי חובה לפי הדעה המתירה.

קריאת המגילה ברוב עם

קריאת המגילה ברוב עם חשובה כדי לפרסם את הנס, עד שאפילו הכהנים שעבדו בבית המקדש, היו דוחים את הקרבת קרבן התמיד של שחר כדי לשמוע את מקרא המגילה יחד עם הציבור, ורק לאחר מכן היו מקריבים את התמיד. וכן תלמידי חכמים שעוסקים בתורה, למרות שהם יכולים לקרוא את המגילה במניין במקום תלמודם, מביטלים מלימודם כדי ללכת לבית הכנסת ולשמוע את המגילה יחד עם הציבור ברוב עם.

קריאת המגילה ביום ובלילה

חייב אדם לקרוא את המגילה בלילה ולחזור לקוראה ביום. והטעם, כמו שזעקו ישראל בעת צרתם אל ה' ביום ובלילה, כך צריך לקרוא את המגילה ביום ובלילה.

זמני קריאת המגילה

קריאת המגילה בלילה זמנה כל הלילה, מצאת הכוכבים ועד עמוד השחר. וקריאת היום זמנה כל היום, מהנץ החמה (ובדיעבד מעמוד השחר) ועד שקיעת החמה. וזריזים מקדימים לחצות וקוראים את הקריאה של לילה חיד אחר תפילת ערבית, ואת הקריאה של יום חיד אחר תפילת שחרית

קריאת המגילה מתוך קלף

מצוות קריאת המגילה - לקוראה מתוך מגילה כשרה, היינו שנכתבה בדיו על הקלף. ואם אמר אותה על פה או שקראה מתוך ספר מודפס - לא יצא ידי חובתו.

קריאת המגילה מתוך הדפסה

קרא את עיקרה מתוך המגילה ואת חלקה קרא מתוך ספר מודפס או אמר בעל פה, יצא ידי חובה. ובלבד שבפועל יאמר את כל המגילה בלא להחסיר מילה אחת

החסיר מילים בקריאת המגילה

מי שהחסיר בשמיעתו מילה או כמה מילים, ישלים אותן חיד בקריאה מהספר שלפניו. ואם בינתיים הקורא המשיך הלאה, ימשיך לקרוא עד שיגיע למקום שהקורא נמצא. ואף שהספר המודפס שלפניו אינו כשר לקריאת המגילה, כיוון שאת רוב המגילה הוא שומע מתוך מגילה כשרה, יכול בדיעבד להשלים לעצמו את המילים החסרות מתוך ספר מודפס.

קריאת המגילה ברמקול

נחלקו הפוסקים אם אפשר לצאת ידי מצוות שמיעת מגילה בשמיעה דרך מכשירים חשמליים, כמו דרך שידור חי, טלפון ורמקול. למעשה, נוהגים להחמיר, ואולם אם גם ללא הרמקול היה שומע והרמקול בא רק לחזק את הקול מותר.

משלוח מנות

טעמי המצווה

א. על ידי נתינת המשלוח לחברו הוא מביע חיבתו אלי וגורם להרבות אהבה ואחוה.
ב. כדי לסייע לעניים מחוסרי כל שמתביישים לבקש צדקה עבור סעודת פורים.
(ושמעתי מהרב נבנצאל הי"ו שניתן להזמין חבר לסעודה ויחשב לו כמשלוח מנות, ואם מזמין עני יחשב לו גם כמתנות לאביונים, ויש אומרים שטוב להחמיר ולתת משלוח נוסף, (כה"ח ס' תרצה, ס"ק מב)

מספר המנות

מעיקר הדין צריך לשלוח שתי מנות לאדם אחד, והמרבבה לשלוח לרעיו הרי זה חשובה (רחב"ם פ"ב הלכות מגילה הל' טו)

השולח לחברו מאכל שאינו יכול לאוכלו

השולח לחברו דבר שאינו יכול לאכול, לדעת הרב נויבירט זצ"ל - לא יצא, אך לדעת הגר"ז אוירבך זצ"ל ולדעת הגר"ע יוסף זצ"ל יצא ידי חובה מעיקר הדין משום שהמנות ראויות לבני ביתו של המקבל (ואולם לכתחילה עדיף להחמיר ולשלוח לו אוכל שיכול לאכול או שישלח מנות לאדם נוסף).

האם ניתן לשלוח משלוח אחיד

המנות צריכות להיות יקרות וחשובות לפי ערך מעלת נותן המתנה, כלומר אדם שהוא בעל מחון יתן משלוחים מכובדים ואלו אדם ללא אמצעים יתן משלוחים פשוטים יותר כפי מחונו.

וטוב שתהיינה גם לפי מעלת המקבל, כיון שיש אומרים שאם שלח לאדם עשיר ונכבד חנה שאינה לפי מעלתו לא יצא ידי חובה. (מקראי קודש, הרב הררי עמ' 203)

האם משקה נחשב למנה

נחלקו בכך הפוסקים. מעיקר הדין השולח משקה עם דבר מאכל אחד יוצא ידי חובה, וטוב להדר לתת שתי מנות אוכל לצאת ידי חובת כל הדעות.

משלוח מנות ילדים

טוב לחנך את הילדים למצווה זו משהגיעו לגיל חינוך.

משלוח מנות בליל פורים

השולח מנות בליל פורים – לא יצא ידי חובתו. משום שמצות משלוח מנות היא רק ביום פורים.

משלוח מנות על ידי קטן

השולח על ידי קטן יוצא ידי חובה כיון שהחייב הינו 'משלוח מנות' כלומר החיוב הוא לדאוג שיגיע המשלוח לחברו, ואפילו על ידי גוי יכול לשלוח.

משלוח מנות בסתר

שני טעמים נאמרו לחצוות משלוח מנות:

לטעם שהמשלוח נעשה כדי להרבות אהבה ואחווה, הרי שאם המקבל אינו יודע מיהו הנותן, כגון שהניח את המשלוח ליד הדלת ולא כתב חסי המשלוח, אינו מקיים את המצוה שהרי בכך אינו מרבה באהבה ואחווה.

ולטעם שמשלוח המנות נעשה כדי שיהא לכולם אוכל בסעודת פורים, קיים את המצווה. ובכדי לצאת ידי כל הדעות עליו להודיע לחברו שהמשלוח מסנו כדי להרבות גם באהבה ואחווה.

מתנות לאביונים

מספר האביונים והמנות

'מתנות לאביונים' – פירושו שבסך הכל יש לתת שתי מנות לשני אביונים, ולכן מעיקר הדין יש לתת מנה אחת לכל אביון. וטוב להרבות ולתת לאביונים מלהרבות בסעודתו.

מתנות לאביונים בלילה

הנותן מתנות בליל פורים – לא יצא ידי חובתו. מצות מתנות לאביונים היא רק ביום פורים.

מתנות לארגוני צדקה

חובה שהמתנות לאביונים יגיעו אליהם ביום פורים, ולכן כשנותן כסף לארגון צדקה עבור מתנות לאביונים, צריך לוודא שהם דואגים לחלק ביום פורים ולא לאחר מכן. וכן חותר לתת את המעות לפני פורים בתנאי שארגון הצדקה ידאג להעביר לאביונים ביום פורים

חיוב ילדים

כל מי שהגיע לגיל מצוות חייב ליתן מתנות לאביונים, ואף הקטנים מגיל מצוות טוב לחנכם במצווה זו.

מתנות לאביונים בסתר

עדיף לתת את המתנות לאביונים באופן שלא ידעו ממי קבלו כדי שלא יתביישו מחנו (בניגוד לחשלוח מנות שאין לתת בסתר כמבואר לעיל)

מתנות לאביון קטן

יוצאים ידי חובה בנתינת מתנות לאביונים לקטן שלא הגיע למצוות (כאביון אחד). ואין הדבר דומה לחשלוח מנות שלדעת כמה פוסקים לא יוצאים ידי חובה בחשלוח מנות לקטן.

מכספי מעשר

אין לתת מתנות לאביונים מכספי "מעשר כספים", אך רשאי להוסיף על חובתו במצוות אלו ולתת לאביונים נוספים מכספי מעשר. 11

סעודת פורים

זמן הסעודה

סעודת פורים יש לקיימה ביום פורים, שנאמר "ימי חשתה ושמחה" ולכן העושה סעודת פורים בליל פורים לא יצא ידי חובתו. יש הנוהגים לאכול סעודת פורים דוקא בבוקר לפני זמן מנחה גדולה, ויש נוהגים להתפלל מנחה גדולה ולאחר מכן לסעוד. וטוב לעסוק בתורה לפני הסעודה.

מאכלי הסעודה

בשר – טוב לאכול בסעודת פורים בשר בהמה חשום שהוא משמח, ומי שאינו יכול ישתדל לאכול בשר עוף.
יין – בסעודה ישתה יין עד שיתבסס וירדם, ראוי לציין שהיודע שאם ישתה יין ישתכר ויתנהג בצורה שאינה ראויה אסור לו לשתות יין, וילך לישון מעט אחר הסעודה ובכך יקיים "עדי לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי"
לחם – לכתחילה צריך לאכול בסעודת פורים לחם. אלא אם כן הדבר מזיק לו.

חיוב נשים בסעודה

גם הנשים חייבות בסעודת פורים כשם שחייבות בכל מצוות יום פורים, כיון שגם הן היו באותו הנס, ועל כל פנים ישתו מעט יין בסעודה.

סעודה שנשמחה ללילה

מי שהתחיל סעודתו ביום פורים והיא נמשכה ללילה צריך לומר על הניסים שזמן תחילת הסעודה קובע, ויש אומרים שאם התפלל ערבית בזמן הסעודה לא יאמר על הניסים בברכת המזון, ולכן טוב להתפלל ערבית לאחר ברכת המזון. (ולדעת הרב מרדכי אליהו זצ"ל לא יאמר בלילה על הניסים. מקראי קודש, הררי עמוד רכה)

שמחת הקטנים

מצוה לשמח את הקטנים בפורים בחיני חתיקה ומעדנים. (חזון עובדיה עמ' קפה)

חייב איניש לבסוחי

אם יש חשש שע"י השיכרות השותה יגיע לזילזול או להפסד מצוה אחת (אפילו מדרבנן) כגון: תפילת מנחה או ברכת המזון - אסור להשתכר ובמיוחד אם ע"י זה יתנהג בהתנהגות שתגרום חילול השם. וכדי לקיים את אימרת חז"ל "עד דלא ידע" ישתה קצת יותר ממה שרגיל, דבר שיביא אותו לידי שינה וכך בגלל היותו ישן לא ידע להבחין בין "ארור המן לברוך מרדכי"

(ויש אומרים שהמילים "ארור המן" הן בגימטריא 502 בדיוק כמו המילים "ברוך מרדכי" ולכן ישתה כמות יין כזו שלא תאפשר לו להתרכז ולחשב את הגימטריא ולהבחין שהגימטריא של "ארור המן" היא לזו של "ברוך מרדכי")

דיני פרזים ומוקפים

מי נקרא פרוז

הכלל הוא שהחיוב נקבע לפי מקומו של אדם ביום הפורים ולא לפי מקום דירתו. הקבועה בכל השנה, ולכן השווה יום אחד בלבד בפרזים (פרוז בן יוחנן) נקרא פרוז. והזמן הקובע לכך הוא עלות השחר (לפי רוב הדעות), של י"ד בפרזים ושל ט"ו במוקפים, מפני שאז מתחיל זמן קריאת המגילה של יום.

האם פרוז יכול להתחייב גם כמוקף

יכול ועליו לבוא לירושלים בליל ט"ו ולהיות בה עד אחר עלות השחר של יום ט"ו, ובזה הוא נחשב כירושלמי ועליו לקיים את כל מצוות הפורים גם ביום ט"ו.

